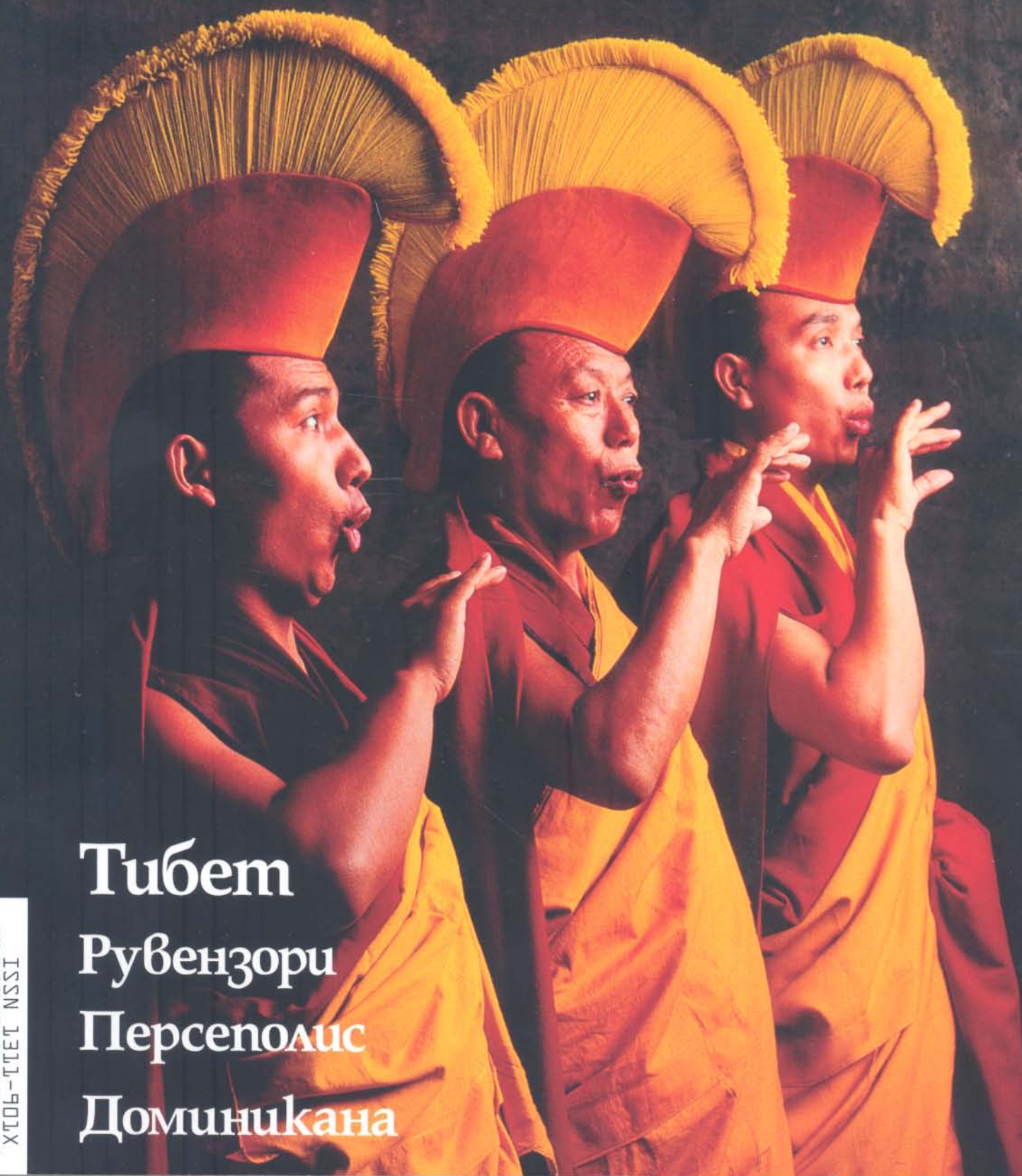

пътуване • личност • време

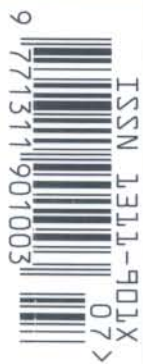

ДИСЕЙ

брой 7/2009 (94)
юли-август 5 лв.

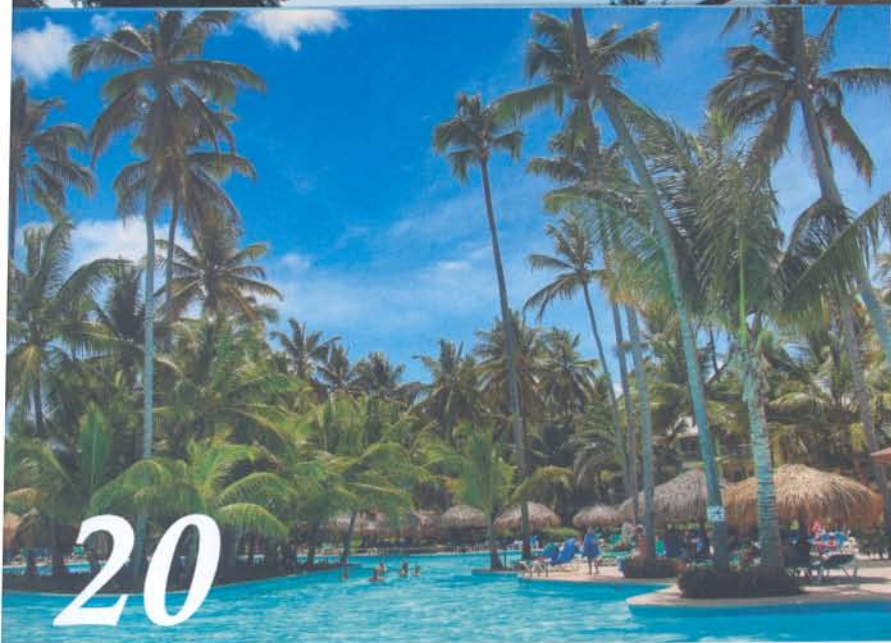

Тибет
Рувензори
Персеполис
Доминикана

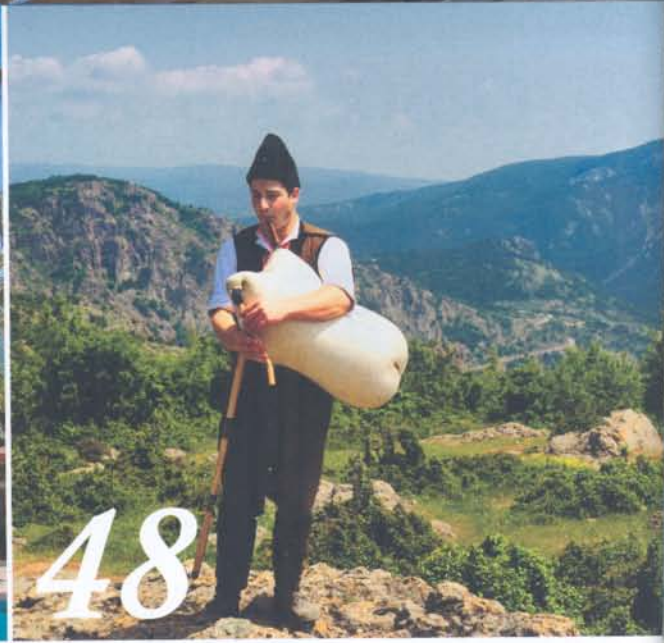

9 771311 901003

ISSN 1311-901X
07

20

48

10

74

Ω ДИСЕЙ

брой 7 (94)
юли-август

На корицата:
Тибетски ламу

СКИТНИК

Прах
от Тибет10

ЕТНОКОЛОРИТ

Тобианците благодарни
на живота...18

ВАКАНЦИЯ В СИНЬО

Огражденият
Егем20

ЕВРОДОМ

Берлин – полет
на крилете на желанието....24

ПО СЛЕДИТЕ НА ИСТОРИЯТА

Длетото
наживява меча.....26

DIAMOND LIFE

Punta Molino – ако сте
аристократични.....36

От 1 август адресът на редакцията е:
София 1331, бул. „Сливница“ 618
Телефоните остават същите:
946 34 93, 946 34 95, 946 34 96
тел./факс 943 11 39
Допълнителен телефон за връзка:
81 28 100

Питър Блек

Тобианците – благодарни на живота и без „благодаря“ в тобианския

Вие ли избрахте антропологията, или антропологията избра вас?

Тя ме избра или поне така ми се струваше по онова време. След като напуснах Корпуса на мира и Тоби, единственото, което исках, бе да се върна на острова за още около година, и то възможно най-скоро. Мислех си, че ще мога да защитя аспирантура в съкратен срок и ще ми отпуснат грант за това. Аспирантурата обаче ми отне седем години. Завърших с докторска степен и вече кариера в антропологията.

Как бихте описали Република Палау на някого, който никога не е чувал за нея?

Република Палау е една от най-малките независими нации в света. Тя е много красив архипелаг от тропически острови и рифове, има интригуваща история, богата култура и изключително интересен политически живот. Дом за едни от най-гружелюбните хора в света, страната е разположена в тропическия Тихи океан на север от Екватора и на около 600 мили източно от Филипините. Населението ѝ е около 20 000 души, като по-голямата част е съсредоточена в пристанищния град Корор. Голямото разнообразие в него – в социално, културно и етническо отношение, се основава на националната култура, която има много дълбоки корени, ясни матриархални тенденции и способност да абсорбира културната промяна.

Питър Блек е професор по културна антропология в университета „Джордж Мейсън“ във Феърфакс, Вирджиния.

Изследователските му интереси са в областта на културния и социален анализ на разрешаването на конфликти в Микронезия, управлението на околната среда, правото и етнографията на остров Тоби, Република Палау.

Съавтор е на книгата „Разрешаването на конфликти: транскултурални перспективи“ (Conflict Resolution: Cross-Cultural Perspectives“)

Кое е това у тобианците, което ги превърна в основен фокус на изследователските ви интереси?

Когато за пръв път ги опознах, те бяха малка островна общност от градинари и рибари, една от най-отдалечените в целия Пасифик, и тъкмо започваха да излизат от изолацията си. Към тях ме привлече начинът, по който бяха решили всички спорни въпроси, които колективният живот налага на всяко общество да реши – самостоятелно и по новаторски начин.

Традиционното тобианско общество беше изключително маломерно, силно егалитарно и не бе част от друго, по-голямо и по-сложно. Културата му отразяваше тези характеристики. Например едно от нещата, които ме интересуваха най-много, беше как тобианците се справят с конфликтите. Това съвсем не беше обикновен въпрос, тъй като взаимното сътрудничество на всеки с всички останали при осигуряване на прехраната беше ключов фактор в икономическия живот на острова. Беше въпрос за оцеляване. Как в отсъствие на йерархия във властта или каквито и да било официални механизми за обществен контрол като полиция или съдебна система противоречията не водят до разрушаване на сътрудничеството? Отговорът, изглежда, е, че комбинацията от някои личностни представи (например възрастните никога не трябва да губят присъствие на духа), правила на поведение (например кавгата в присъствието на уважаван от теб човек е ужасно

срамна), религиозни вярвания (например духовете, които бдят над острова, ще изпратят болест или други злини, ако се наруши мирът) кара хората да разрешават споровете си по индиректни и деликатни начини, докато при това запазват приятни и дружелюбни отношения дори с враговете си.

През годините от тогава успях да видя как тези начини се запазват или променят с откъсването на тобианците от изолацията им.

Един от основните проекти, по които работите заедно със съпругата си, е да изследвате езика на острова. С какво ще запомните първата си среща с него?

Когато за първи път живях на остров Тоби, все питах хората как е „благодаря“ на техния език. Никой никога не може да ми каже, а това беше проблем, тъй като непрекъснато ми даваха разни неща – храна, въдици, информация и т.н. По-късно сам установих, че в света на тобианците вежливата реакция при получаване на подарък е да се гържиш, сякаш това е напълно обичайно събитие, с други думи да не реагираш. Скрытата логика, изглежда, е, че ако благодариш, значи не си очаквал подаръка и не считаш този, който ти го е дал, за великодушен и щедър човек. Тази логика впрочем изцяло се връзва с огромното великодушие и щедрост, изграждащи основата на икономическите им отношения. Много преди да разбера това обаче, за пришълци като мен, притеснени от невъзможността да благодарят, някой бе измислил израза *haraŋ ta hatowa sewa*, „Много ви уважавам“, който сега е част от тобианския език.

Има, разбира се, и забавни случки. Веднъж упражнявах тобианския си с един приятел – Сантос. Ето как протече разговорът:

Аз: Сантос, колко клана има на острова?

Сантос (вместо клан чува пиле): О, тук има много пилета.

Аз (вместо пиле чувам клан): И какви са имената на тобианските кланове?

Сантос (отново): Тук пилетата си нямат имена. Пилетата в Америка имат ли си?

Аз: Да, името на семейството ми например е Блэк (черен).

Сантос: Тукашните пилета пък са черни, червени и бели.

Най-накрая усетих, че нещо не е наред, и извиках друг приятел да оправи недоразумението.

Какви са другите ви изследователски интереси и проекти, свързани с Палау?

Конфликтът в Тоби и неговото управление отдавна ме интересуват, и то от първото ми запознаване с общността. По традиция тобианците изобщо нямаха официална съдебна система. Като във всяка човешка общност съществуваша всякакви спорове, конфликти и вражди. Въпреки това те съумяваха да следват начин на живот във взаимно сътрудничество, при което добрият хумор, шегите и смехът са норма на поведение. Сега те живеят в свят на съдилища и адвокати, съдии и полицаи.

На по-практично ниво ме занимават промените в

диетата и здравето с изместването на традиционната диета от готовата храна в магазините и появата на съвременните болести в общността.

През годините, с възрастта, пред мен се разкриваха все нови и различни аспекти на културата.

Сега ангажиментът ми към Палау е предимно чрез уебсайта „Приятели на остров Тоби“. Научавам много интересни неща за това как тази нова технология разширява изследователските интереси, докато в същото време оформя начина, по който информацията не просто се предава, а и разбира. От тази гледна точка подчертано американските разбирания, заложили в технологията, стават съвсем очевидни.

В тобианския си дневник пишете за „обичайна новост“. Какво е това Всъщност?

Винаги когато се връщам в Палау, очаквам нещо ново и никога не оставам разочарован. Там нещата винаги се променят. Ето и сега – нашата тобианска приемна дъщеря, която четири години живя с нас във Вирджиния, докато завърши гимназия, стана майка за първи път. Успяхме да присъстваме на кръщенето на бебето. Скоро след като пристигнахме, млад мъж загина при катастрофа. Раждането и смъртта, радостта и скръбта събраха тобианската общност.

Коя беше за вас най-изненадващата промяна, когато бяхте за последен път в Палау? И какво се надявате никога да не се промени?

Бях в Палау през 2004-та и само за две години се бяха появили удивително красиви отдалечени плажни вили за наемане с местни собственици, което беше станало възможно благодарение на нов път, направил достъпни изолирани дотогава брегове. Каква голяма промяна!

Надявам се никога да не се променят откритостта и щедростта на палаунците.

Казвате, че „антропологията е академичната дисциплина, инвестирала огромно усилие в разработването на подробни аргументи за това дали да се шлях е изкуство или наука“. Как ще интерпретирате това, след като сте живели и работили в една от най-красивите части на света?

Може би важният въпрос е не толкова дали е изкуство или наука, а дали можеш да задържиш фокуса си върху въпрос или интересна тема, без да се поддадеш на изкушението само да се забавляваш на красиво място.

Кой е споменът, който най-силно бихте препоръчали на тези, които посещават Палау, и кое е предизвикателството, което бихте препоръчали на тези, които го изследват?

Споменът – изгрев на плаж на Rock Islands.

Предизвикателството – излезте от туристическото клише, опитайте местната храна, прекарайте известно време с местните хора.

Интервю на Радослава Делиева